

17. 7. 2024

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kdo nese odpovědnost za umělou inteligenci?

V uplynulých letech zažila obrovský rozmach umělá inteligence, která dnes umí malovat obrazy, skládat básně, točit filmy nebo dokonce přesvědčivě napodobit hlas kteréhokoliv člověka. Toto může mít pro společnosti jak obrovské přínosy, tak to může představovat i obrovská rizika s potenciálním vznikem značných škod. Kdo ovšem za takové škody ponese odpovědnost, když umělou inteligenci samu o sobě nelze pokutovat, poslat za mříže nebo po ní požadovat odškodnění? Řešení otázky odpovědnosti umělé inteligence (tzv. „UI“) se v rovině civilního práva pokouší nalézt směrnice o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci).

Účelem směrnice je zlepšit fungování vnitřního trhu nastavením jednotných požadavků na některé aspekty mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku zapojení systémů UI.

Umělá inteligence může v závislosti na okolnostech jejího užívání vytvářet rizika a poškozovat zájmy a práva, které jsou chráněny unijním nebo vnitrostátním právem. Může například nepříznivě ovlivnit řadu základních práv fyzických osob, včetně práva na život, fyzickou nedotknutelnost nebo práva na rovné zacházení a zákaz diskriminace. K nalezení vhodného řešení občanskoprávní odpovědnosti UI (např. za majetkovou škodu či nemajetkovou újmu) směrnice celkově zmírňuje důkazní břemeno, a to především skrze zpřístupnění informací a zavedení vyvratitelných domněnek. Směrnice zavádí pro subjekty požadující náhradu škody možnost získat informace o vysoce rizikových systémech UI, jakož i vyvratitelné domněnky, které umožní osobám požadujícím náhradu škody způsobené UI lépe unést důkazní břemeno a zvýší jejich šanci na úspěch u soudu.

Evropská komise zdůraznila hned několik pádných argumentů pro vznik společné regulace odpovědnosti za umělou inteligenci. Prvním z nich je skutečnost, že současná vnitrostátní pravidla týkající se náhrady újmy založená na zavinění jednoduše nejsou pro oblast UI vhodná. Poškozená strana obecně musí u žalob na náhradu škody prokazovat zavinění. Pokud ovšem mezi jednání a vznik škody vstoupí prvek UI, může se prokazování zavinění stát velice obtížným (ne-li nemožným) – zejména pak prokázání, že konkrétní vstup, za který je osoba potenciálně odpovědná, způsobil konkrétní výstup systému UI, který vedl ke vzniklé škodě.

Návrh směrnice se týká výhradně mimosmluvních poměrů založených na subjektivní odpovědnosti za škodu způsobenou systémem UI. Netýká se tedy např. trestněprávní odpovědnosti, pravidel odpovědnosti v oblasti dopravy či výjimek z odpovědnosti a povinností náležité péče stanovených v nařízení o digitálních službách. Směrnice svého cíle, kterým je zmírnění důkazního břemene, dosahuje zejména prostřednictvím dvou základních opatření: a) povinnosti poskytnout na žádost důkazy s vyvratitelnou domněnkou o porušení předpisů a b) vyvratitelné domněnky ohledně příčinné souvislosti v případě zavinění.

Zpřístupnění důkazů

Jedním z elementárních cílů směrnice je poskytnout osobám, které uplatňují nárok na náhradu škody způsobené UI, funkční prostředky k určení potenciálně odpovědných osob a příslušných důkazů pro uplatnění nároku. Směrnice v tomto směru stanoví, že soud může nařít zpřístupnění příslušných

důkazů o konkrétních vysoce rizikových systémech UI, u nichž existuje podezření, že škodu způsobily. Žádosti o důkazy jsou adresovány zpravidla poskytovateli systému UI. Žádosti by měly být podloženy důkazy, které jsou dostatečné k prokázání věrohodnosti nároku na náhradu škody, a adresáti by měli mít požadované důkazy k dispozici. K tomu, aby byla co nejvíce šetřena práva třetích osob, může žalobce požádat o zpřístupnění důkazů od osob, kteří nejsou v soudním sporu osobami žalovanými, jen za předpokladu, že byly neúspěšně učiněny všechny pokusy o shromáždění důkazů od žalovaného. Soud nadto může nařídít zpřístupnění důkazů vždy jen v rozsahu nezbytném pro vyhovění nároku - zpřístupnění by tedy mělo být pokaždé omezeno jen na nutné minimum tak, aby se předešlo plošným žádostem o zpřístupnění důkazů. V případě nesplnění povinnosti důkaz vydat by se měla uplatnit vyvratitelná domněnka zavinění žalovaného nebo osoby, za jejíž chování žalovaný odpovídá, spočívající v nedodržení povinnosti řádné péče.

Domněnka příčinné souvislosti v případě zavinění

V běžných soudních sporech o náhradu škody musí žalobce být schopen prokázat zavinění žalovaného podle platných unijních nebo vnitrostátních právních předpisů. V případě UI však může být značně obtížné prokázat příčinnou souvislost mezi porušením a jednáním systému UI, které vedlo ke vzniku škody. Z toho důvodu směrnice zavádí vyvratitelnou domněnku příčinné souvislosti v případě zavinění tak, aby žalobcům umožnila v případném soudním sporu obstát. Na základě této vyvratitelné domněnky by se měla předpokládat příčinná souvislost mezi zaviněním žalovaného a jednáním UI, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky: (i) žalobce prokázal zavinění žalovaného spočívající v nedodržení povinnosti řádné péče stanovené unijním nebo vnitrostátním právem, jejímž účelem je ochrana před vzniklou škodou, (ii) dle okolností daného případu lze považovat za pravděpodobné, že zavinění mělo dopad na jednání UI, a (iii) žalobce prokázal, že jednání UI vedlo ke vzniku škody. Žalobce tedy bude muset i nadále prokázat, že systém UI způsobil vznik škody, jinak ke splnění podmínek pro vznik domněnky příčinné souvislosti nedojde.

U nároků na náhradu škody týkajících se vysoce rizikových systémů UI soud neuplatní domněnku příčinné souvislosti, pokud žalovaný prokáže, že žalobce má k dispozici dostatečné důkazy a odborné znalosti, aby mohl příčinnou souvislost prokázat standardním způsobem. Naopak u nároků na náhradu škody týkajících se systémů UI, které nejsou vysoce rizikovými systémy, se domněnka příčinné souvislosti uplatní pouze v případě, kdy soud vyhodnotí standardní prokázání příčinné souvislosti za příliš obtížné. Směrnice tak zavádí mechanismy, které do jisté míry vyrovnávají obtížnost prokazování příčinné souvislosti v závislosti faktorech, jako je na rizikovost systému UI, odbornost a profesionalita účastníků řízení či individuální složitost prokazování příčinné souvislosti v konkrétním případě. Jelikož se jedná o domněnku vyvratitelnou, má žalovaný samozřejmě vždy možnost ji vyvrátit, a to zejména tím, že prokáže, že škodu nemohl způsobit svým zaviněním.

Závěr

Směrnice o odpovědnosti za UI je důležitým milníkem, který by měl poškozeným poskytnout funkční možnosti domáhat se náhrady škody vzniklé systémem UI. Jejím cílem je zvýhodnit celkové postavení poškozených u soudu, což se dá hodnotit vcelku pozitivně, jelikož v opačném případě by situace mohla nabídat ke zneužívání systémů UI a ke vznikům škod, za které by nebyl nikdo odpovědný.

JUDr. Jiří Matzner, Ph.D., LL.M.

Vedoucí partner, Advokát

JUDr. Jiří Matzner, Ph.D., advokát

Anny Letenské 34/7
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 254 555
e-mail: info@matzner.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Vyčlenění rodinných nemovitostí \(i v podobě podílu v bytovém družstvu\) do svěřenského fondu](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)